18. 7. 2002

ID: 17725

Odporovatelnost

Vynaložením náležité pečlivosti osoby dlužníkovi blízké se rozumí, že osoba dlužníkovi blízká vykonala s ohledem na okolnosti případu a s přihlédnutím k obsahu právního úkonu dlužníka takovou činnost (aktivitu), aby úmysl dlužníka zkrátit věřitele, který tu v době odporovaného právního úkonu objektivně vzato musel být, z jejích výsledků poznala (tj. aby se o tomto úmyslu dozvěděla).

Vynaložením náležité pečlivosti osoby dlužníkovi blízké se rozumí, že osoba dlužníkovi blízká vykonala s ohledem na okolnosti případu a s přihlédnutím k obsahu právního úkonu dlužníka takovou činnost (aktivitu), aby úmysl dlužníka zkrátit věřitele, který tu v době odporovaného právního úkonu objektivně vzato musel být, z jejích výsledků poznala (tj. aby se o tomto úmyslu dozvěděla). Uvedené platí i v případě, že dlužník uzavřením odporované smlouvy nebo učiněním odporovaného právního úkonu v její prospěch plní svou "morální" nebo právní povinnost (ze zákona, smlouvy nebo z jiného právního důvodu).

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 21 Cdo 1290/2001, ze dne 7.5.2002)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně Č. s., a.s., proti žalovaným 1) J. Š., nar. 30.3.1922, a 2) M. Š., nar. 25.11.1934, oběma zastoupeným advokátem, o určení neúčinnosti právního úkonu, vedené u Okresního soudu v Berouně pod sp. zn. 9 C 19/97, o dovolání žalovaných proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 14. září 2000 č.j. 27 Co 299, 300/99-121, tak, že dovolání žalovaných se zamítá.

Z odůvodnění :

Žalobkyně se domáhala, aby bylo určeno, že darovací smlouva ze dne 3.7.1997 "o darování nemovitostí zapsaných na listu vlastnictví č. 127 pro obec a katastrální území M., a to obj. bydlení čp. 12 se stp.č. 37 - zast. pl. o výměře 198 m2, ppč. 30/6 - ost.pl. neplodná o výměře 246 m2 a ppč. 37 - zahrada o výměře 383 m2 se všemi součástmi a příslušenstvím, uzavřená mezi darujícími manželi J. Š., a S. Š., a obdarovanými manželi J. Š. a M. Š., podle níž byl povolen vklad vlastnického práva pro žalované rozhodnutím Katastrálního úřadu v B. dne 20.8.1997 pod č.j. V 12 1793/97 s účinky ke dni 15.7.1997", je vůči ní právně neúčinný. Žalobu zdůvodnila tím, že syn žalovaných J. Š. je podle rozsudku Krajského obchodního soudu v Praze ze dne 8.1.1997 č.j. 19 Cm 731/95-41 povinen zaplatit žalobkyni 1.005.855,10 Kč s 15% úrokem od 1.10.1994 do zaplacení, dlužné úroky ve výši 126.808,50 Kč, neuhrazený poplatek ve výši 50,- Kč a náhradu nákladů řízení ve výši 61.862,- Kč. Protože svůj závazek dobrovolně nesplnil, podala žalobkyně návrh na nařízení výkonu rozhodnutí prodejem výše uvedených nemovitostí, které měl v bezpodílovém spoluvlastnictví se S. Š. J. a S. Š. však po podání tohoto návrhu darovací smlouvou ze dne 3.7.1997 převedli uvedené nemovitosti na žalované. Tímto právním úkonem došlo ke zkrácení žalobkyně, neboť jím bylo znemožněno uspokojení její pohledávky.

Okresní soud v Berouně rozsudkem ze dne 26.1.1999 č.j. 9 C 19/97-42 ve znění usnesení ze dne

28.4.1999 č.j. 9 C 19/97-76 žalobě vyhověl a rozhodl, že žalovaní jsou povinni zaplatit žalobkyni na náhradě nákladů řízení 5.510,- Kč k rukám advokáta. Soud prvního stupně vycházel ze zjištění, že žalobkyně má za J. Š. ml. vymahatelnou pohledávku a že darovací smlouvou ze dne 3.7.1997 došlo ke zkrácení žalobkyně v možnosti jejího uspokojení. Vzhledem k tomu, že žalovaní jsou rodiči dlužníka (a tedy osobami jemu blízkými), mohli se odpůrčí žalobě ubránit, jen kdyby prokázali, že dlužníkův úmysl zkrátit žalobkyni nemohli rozpoznat ani při náležité pečlivosti. Z výsledků dokazování dovodil, že žalovaní v tomto směru neunesli důkazní břemeno; přihlédl přitom zejména ke zjištění, že žalovaní se mohli z výpisu z katastru nemovitostí dozvědět, že v oddíle C v listu vlastnictví č. 127 je poznámka omezení dispozice s nemovitostí a proč byla učiněna (tj. že byla učiněna ve prospěch pohledávky žalobkyně), že i návštěva zaměstnanců žalobkyně J. T. a S. L. "signalizovala, že nějaký dluh jejich syna vůči žalobkyni existuje", a že výpověď dlužníka J. Š., který měl žalované ubezpečit, že se žalobkyní "sepsal splátkový kalendář" a že tento "problém je vyřešen", se "jeví jako nevěrohodná". Uvedená darovací smlouva je proto vůči žalobkyni ve smyslu ustanovení § 42a obč. zák. neúčinná.

K odvolání žalovaných Krajský soud v Praze rozsudkem ze dne 14.9.2000 č.j. 27 Co 299, 300/99-121 rozsudek soudu prvního stupně a "opravné usnesení" potvrdil a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení a že "ke správnosti právního posouzení věci podle § 42a odst.2 obč. zák." se připouští dovolání. Odvolací soud se ztotožnil se soudem prvního stupně v tom, že žalobkyně má vůči J. Š. vymahatelnou pohledávku ve výši 1.005.855,10 Kč s příslušenstvím. Po doplnění dokazování dospěl k závěru, že žalovaný 1) věděl o tom, že proti dlužníku byl podán návrh na prohlášení konkursu na jeho majetek, a že na "Krajském obchodním soudě" byl soudkyní JUDr. B. informován, že "žalobkyně podala žalobu na zabrání domu pro dluh". Podle názoru odvolacího soudu "náležitá pečlivost" vyžadovala, aby žalovaný zjišťoval, z čeho "budou synovy dluhy uhrazeny" a zda tedy nemohou být jeho věřitelé uzavřením darovací smlouvy zkráceni. Vzhledem k tomu, že neprokázal, že to zjišťoval, nemohlo být prokázáno ani to, že by si před uzavřením darovací smlouvy počínal s náležitou pečlivostí a že "přesto úmysl syna zkrátit žalobkyni nerozpoznal". Náležitou pečlivost nevynaložila ani žalovaná 2), která ani netvrdila, že by "se o výši synových dluhů a způsob jejich uspokojení před uzavřením darovací smlouvy vůbec zajímala". Podle odvolacího soudu žalovaní rovněž neprokázali své tvrzení, že darovací smlouva ze dne 3.7.1997 byla vlastně vrácením daru, a ani to prokázat nemohli, neboť J. Š. a jeho manželce v roce 1988 nedarovali předmětné nemovitosti, ale peníze na jejich zakoupení. Protože závazek J. Š. ml. patřil do jeho společného jmění se S. Š. (závazek vznikl za trvání jejich manželství) a protože smyslem odporovatelnosti je možnost uspokojit pohledávku věřitele při výkonu rozhodnutí z bývalého dlužníkova majetku, je odpůrčí žaloba důvodná vůči "předmětným nemovitostem jako celku", i když vymahatelná pohledávka nebyla žalobkyni přisouzena rovněž proti Soně Šafránkové. Rozhodnutí o vyslovení přípustnosti dovolání odvolací soud zdůvodnil tím, že to vyžaduje posouzení správnosti právního názoru, zda "odporovatelnost se vztahuje v daném případě na nemovitosti jako celek".

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podali žalovaní dovolání. Odvolacímu soudu vytýkají, že se nezabýval "hodnocením smluvních vztahů při převodech vlastnictví k předmětným nemovitostem", a dovozují, že žalovaní měli v roce 1988, kdy jejich syn J. Š. s manželkou nemovitosti kupovali od manželů P., vůli syna a snachu obdarovat nikoli penězi, ale nemovitostmi; darovací smlouva ze dne 3.7.1997 proto představuje vrácení tohoto daru podle ustanovení § 630 obč. zák., neboť syn s manželkou nesplnili původní slib zřídit na nemovitosti ve prospěch žalovaných "právo na bezplatné dožití jako věcné právo". Žalovaní dále nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, že by při náležité pečlivosti mohli rozpoznat úmysl dlužníka J. Š. ml. zkrátit darovací smlouvou jeho věřitele. Výpovědi zaměstnanců žalobkyně, kteří je navštívili "se snahou získat synovu adresu", jsou podle žalovaných nevěrohodné v tom, že by žalovaní mohli na jejich základě získat "představu o synových dluzích". Poznámka omezení dispozice s předmětnými nemovitostmi byla na návrh žalobkyně vyznačena v

katastru nemovitostí v rozporu se zákonem a "z protiprávně vytvořeného důkazu nemůže žalobkyně těžit". Žalovaní rovněž namítají, že S. Š. nabyla své spoluvlastnictví k nemovitostem darováním a že sama žalobkyni nic nedluží; i kdyby byla odpůrčí žaloba důvodná, mohla by se vztahovat jen k podílu dlužníka J. Š. ml. a nikoliv také k podílu Soni Šafránkové. Žalovaní též poukazují na to, že nemovitosti z vlastních prostředků zhodnotili a že žalobkyni nic nedluží. Darovací smlouvou ze dne 3.7.1997, kterou byl vrácen dar, by žalobkyně mohla být zkrácena jen do výše původní hodnoty nemovitostí ve výši 206.189,- Kč. Žalovaní navrhli, aby dovolací soud rozsudky soudů obou stupňů zrušil a aby věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) věc projednal podle Občanského soudního řádu ve znění účinném do 31.12.2000 - dále jen "o.s.ř." (srov. Část dvanáctou, Hlavu I, bod 17. zákona č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o.s.ř. a že jde o rozsudek, proti kterému je podle ustanovení § 239 odst. 1 o.s.ř. dovolání přípustné, přezkoumal napadený rozsudek bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o.s.ř.) a dospěl k závěru, že dovolání není opodstatněné.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o.s.ř.).

Dovolání je přípustné proti rozhodnutí odvolacího soudu (s výjimkou rozsudků, kterými bylo vysloveno, že se manželství rozvádí, že je neplatné nebo že zde není), jestliže trpí vadami uvedenými v ustanovení § 237 odst. 1 o.s.ř. Dovolání je též přípustné proti rozsudku odvolacího soudu, jímž byl změněn rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé [§ 238 odst. 1 písm. a) o.s.ř.]. Dovolání je přípustné také proti rozsudku odvolacího soudu, jímž byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl jinak než v dřívějším rozsudku proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil [§ 238 odst. 1 písm. b) o.s.ř.]. Dovolání je rovněž přípustné proti rozsudku odvolacího soudu ve věci samé, jímž bylo rozhodnutí soudu prvního stupně potvrzeno, jestliže odvolací soud ve výroku rozhodnutí vyslovil, že dovolání je přípustné, protože jde o rozhodnutí po právní stránce zásadního významu (§ 239 odst. 1 o.s.ř.), nebo nevyhoví-li odvolací soud návrhu účastníka na vyslovení přípustnosti dovolání, který byl učiněn nejpozději před vyhlášením potvrzujícího rozsudku, jestliže dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam (§ 239 odst. 2 o.s.ř.).

Ustanovení § 239 odst. 1 o.s.ř. svěřuje odvolacímu soudu oprávnění založit přípustnost dovolání proti svému rozsudku, proti němuž by jinak dovolání nebylo přípustné, jen výjimečně a za výslovného předpokladu, že jde o rozhodnutí po právní stránce zásadního významu. Z toho vyplývá, že dovolání může být připuštěno jen pro řešení právních otázek; jiné otázky, zejména posouzení správnosti nebo úplnosti skutkových zjištění, prohlášení přípustnosti dovolání neumožňují.

Protože výrokem rozhodnutí odvolacího soudu může být dovolání připuštěno jen pro řešení právních otázek, je dovolatel oprávněn napadnout rozhodnutí odvolacího soudu, proti němuž byla přípustnost dovolání založena výrokem odvolacího soudu, jen z důvodu uvedeného v ustanovení § 241 odst. 3 písm. d) o.s.ř. V případě, že odvolací soud neshledal celé své rozhodnutí za zásadně významné po právní stránce a že proto přípustnost dovolání vyslovil (přímo ve výroku rozsudku nebo ve výroku

rozsudku vykládaném v souvislosti s jeho odůvodněním) jen pro některou z řešených právních otázek, lze dovolání podat jen z důvodu té právní otázky, pro niž bylo připuštěno. Pro jinou právní otázku může být dovolání proti potvrzujícímu rozhodnutí odvolacího soudu přípustné jen za podmínek uvedených v § 239 odst. 2 o.s.ř.

V posuzovaném případě žalovaní napadají dovoláním rozsudek odvolacího soudu, kterým byl rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé potvrzen, také v závěrech o tom, že darovací smlouva ze dne 3.7.1997 "nepředstavovala vrácení daru" a že žalovaní při uzavření darovací smlouvy nezjišťovali, zda jí nemohou být kráceni věřitelé dlužníka (jejich syna J. Š. ml.), ačkoliv o jeho dluzích (alespoň "obecně") museli vědět. Uvedené závěry přitom - jak vyplývá z obsahu dovolání - zpochybňují z důvodu uvedeného v ustanovení § 241 odst.3 písm.c) o.s.ř.; žalovaní totiž nepodrobují kritice právní názor vyslovený v tomto směru odvolacím soudem, nýbrž nesouhlasí s jeho skutkovými závěry, na nichž založil své rozhodnutí, a na základě vlastního hodnocení důkazů dovozují jiné (odlišné) skutkové závěry než které učinil odvolací soud. Protože dovolací důvod podle ustanovení § 241 odst.3 písm.c) o.s.ř. neslouží k přezkoumání správnosti právního posouzení věci, ale k posouzení, zda rozhodnutí odvolacího soudu vychází ze skutkového zjištění, které nemá v podstatné části oporu v provedeném dokazování, nezakládá - jak uvedeno již výše - jeho uplatnění přípustnost dovolání ve smyslu ustanovení § 239 odst.1 o.s.ř.; z hlediska dovolacího důvodu podle ustanovení § 241 odst.3 písm.c) o.s.ř. proto nemohla být přezkoumána správnost rozsudku odvolacího soudu.

Dovolací soud z uvedených důvodů přezkoumal rozsudek odvolacího soudu jen z hlediska dovolacího důvodu podle ustanovení § 241 odst.3 písm.d) o.s.ř. v té právní otázce, k jejímuž řešení bylo dovolání odvolacím soudem připuštěno, tj. v otázce výkladu ustanovení § 42a odst.2 obč. zák. a v otázce, zda se "odporovatelnost vztahuje na nemovitosti jako celek".

Podle ustanovení § 42a odst.1 obč. zák. se věřitel může domáhat, aby soud určil, že dlužníkovy právní úkony, pokud zkracují uspokojení jeho vymahatelné pohledávky, jsou vůči němu právně neúčinné; toto právo má věřitel i tehdy, je-li nárok vůči dlužníkovi z jeho odporovatelného úkonu již vymahatelný anebo byl-li již uspokojen.

Podle ustanovení § 42a odst.2 obč. zák. odporovat je možné právním úkonům, které dlužník učinil v posledních třech letech v úmyslu zkrátit své věřitele, musel-li být tento úmysl druhé straně znám, a právním úkonům, kterými byli věřitelé dlužníka zkráceni a k nimž došlo v posledních třech letech mezi dlužníkem a osobami jemu blízkými (§ 116 a § 117 obč. zák.), nebo které dlužník učinil v uvedeném čase ve prospěch těchto osob, s výjimkou případu, když druhá strana tehdy dlužníkův úmysl zkrátit věřitele i při náležité pečlivosti nemohla poznat.

Smyslem žaloby podle ustanovení § 42a obč. zák. (odpůrčí žaloby) je - uvažováno z pohledu žalujícího věřitele - dosáhnout rozhodnutí soudu, kterým by bylo určeno, že je vůči němu neúčinný dlužníkem učiněný právní úkon, jenž zkracuje uspokojení jeho vymahatelné pohledávky. Rozhodnutí soudu, kterým bylo odpůrčí žalobě vyhověno, pak představuje podklad k tomu, že se věřitel může na základě titulu způsobilého k výkonu rozhodnutí (exekučního titulu), vydaného proti dlužníku, domáhat nařízení výkonu rozhodnutí (exekuce) postižením toho, co odporovaným (právně neúčinným) právním úkonem ušlo z dlužníkova majetku, a to nikoliv proti dlužníku, ale vůči osobě, s níž nebo v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn. V případě, že uspokojení věřitele z tohoto majetku není dobře možné, musí se věřitel - místo určení neúčinnosti právního úkonu - domáhat, aby mu ten, komu z

odporovatelného právního úkonu dlužníka vznikl prospěch, vydal takto získané plnění. Odpůrčí žaloba je tedy právním prostředkem sloužícím k uspokojení vymahatelné pohledávky věřitele v řízení o výkon rozhodnutí (exekučním řízení), a to postižením věcí, práv nebo jiných majetkových hodnot, které odporovaným právním úkonem ušly z dlužníkova majetku, popřípadě vymožením peněžité náhrady ve výši odpovídající prospěchu získanému z odporovatelného právního úkonu (srov. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.5.1999 sp. zn. 2 Cdon 1703/96, uveřejněný pod č. 26 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 2000).

V ustanovení § 42a odst.2 obč. zák. se uvádí podmínky, za nichž věřitel může právním úkonům dlužníka odporovat.

Z toho, jak ustanovení § 42a odst.2 obč. zák. vymezuje podmínky odporovatelnosti právním úkonům dlužníka, nevyplývá, že by předpokladem odporovatelnosti muselo být zkrácení uspokojení již vymahatelné pohledávky věřitele nebo splatné pohledávky věřitele. Protože je možné odporovat právním úkonům dlužníka, které zkracují věřitele (učiněným v úmyslu zkrátit věřitele), postačuje, aby dlužník sledoval svým jednáním zkrácení jakékoliv pohledávky svého věřitele; není vůbec rozhodné, zda šlo o pohledávku splatnou či nesplatnou, popřípadě budoucí, nebo zda pohledávka byla vymahatelnou. Pro uplatnění odporu je z tohoto hlediska významné jen to, že věřitel skutečně má vůči dlužníku pohledávku (tedy že je jeho věřitelem) a že dlužník učinil právní úkon v úmyslu zkrátit její uspokojení, tj. že svým právním úkonem úmyslně nastolil takový stav, který věřiteli znemožňuje nebo ztěžuje uspokojení jeho pohledávky z dlužníkova majetku. Požadavek, aby žalující věřitel měl vymahatelnou pohledávku, je otázkou věcné legitimace; k tomu, aby žalující věřitel byl věcně legitimován, postačuje, aby jeho pohledávka za dlužníkem byla vymahatelnou alespoň v době rozhodnutí soudu o jím podané odpůrčí žalobě (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18.5.1999 sp. zn. 31 Cdo 1704/98, uveřejněný pod č. 27 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 2000).

Odporovatelným je - jak dále vyplývá z ustanovení § 42a odst.2 obč. zák. - takový právní úkon dlužníka, který učinil v posledních třech letech v úmyslu zkrátit své věřitele, musel-li být tento úmysl druhé straně znám; břemeno tvrzení a důkazní břemeno v tomto směru nese věřitel. Prokázání úmyslu dlužníka cum animo fraudandi není podmínkou odporovatelnosti tehdy, jestliže "druhou stranou" jsou osoby dlužníkovi blízké (například osoby uvedené v ustanovení § 116 obč. zák.); úmysl dlužníka zkrátit jeho věřitele v takovémto případě zákon předpokládá a je na osobách dlužníkovi blízkých, aby prokázaly, že úmysl dlužníka zkrátit věřitele tehdy (tj. v době právního úkonu) nemohly i při náležité pečlivosti poznat.

V řízení o odpůrčí žalobě je - jak vyplývá z výše uvedeného - žalující věřitel povinen tvrdit a prokázat (má-li být jeho žaloba úspěšná), že dlužníkův odporovaný právní úkon (právní úkon napadený odpůrčí žalobou) zkracuje uspokojení jeho vymahatelné pohledávky a současně že žalovanému (druhé straně odporovaného právního úkonu) musel být úmysl dlužníka odporovaným právním úkonem zkrátit věřitele znám, tedy že žalovaný o tomto úmyslu dlužníka při právním úkonu (v době, kdy byl učiněn) věděl nebo musel vědět. Jde-li však o právní úkon mezi dlužníkem a osobou jemu blízkou nebo o právní úkon učiněný dlužníkem ve prospěch osoby jemu blízké, nemusí žalující věřitel tvrdit ani prokazovat, že žalovanému musel být úmysl dlužníka odporovaným právním úkonem zkrátit věřitele znám; zákon v tomto případě předpokládá, že žalovaný o úmyslu dlužníka zkrátit odporovaným právním úkonem věřitele, žalujícím věřitelem v řízení prokázaném, věděl, ledaže žalovaný prokáže, že v době právního úkonu dlužníkův úmysl zkrátit věřitele i při náležité péči nemohl poznat.

Z ustanovení § 42a odst.2 obč. zák. tedy vyplývá, že v případě právního úkonu mezi dlužníkem a osobou jemu blízkou nebo právního úkonu učiněného dlužníkem ve prospěch osoby jemu blízké je odpůrčí žaloba důvodná, bude-li v řízení prokázáno, že žalovaná dlužníkovi blízká osoba o jeho úmyslu zkrátit odporovaným právním úkonem věřitele věděla nebo musela vědět; i když tu zákon žalujícímu věřiteli neukládá povinnost tvrdit a prokazovat, že žalovanému byl nebo musel být znám úmysl dlužníka odporovaným právním úkonem zkrátit věřitele, procesní aktivitu mu v tomto směru nezakazuje a nebrání mu, aby tímto způsobem vyloučil úspěch případné obrany žalovaného o tom, že úmysl dlužníka zkrátit věřitele nemohl i při náležité pečlivosti poznat. Nebude-li v řízení prokázáno, že žalovaná dlužníkovi blízká osoba o jeho úmyslu zkrátit odporovaným právním úkonem věřitele věděla nebo musela vědět, nebo zjistí-li se, že o tomto úmyslu dlužníka nevěděla ani nemusela vědět, nepostačuje to samo o sobě k úspěšné obraně proti odpůrčí žalobě. Žalovaná dlužníkovi blízká osoba se za této situace odpůrčí žalobě ubrání, jen jestliže prokáže, že úmysl dlužníka zkrátit odporovaným právním úkonem věřitele nemohla i při náležité pečlivosti poznat. Úspěšná obrana žalované dlužníkovi blízké osoby podle ustanovení § 42a odst.2 obč. zák. tedy spočívá nejen v jejím tvrzení, že o úmyslu dlužníka zkrátit odporovaným právním úkonem věřitele nevěděla a ani nemohla vědět, ale také v tvrzení a prokázání toho, že o tomto úmyslu nevěděla a ani nemohla vědět, přestože vyvinula "pečlivost" k poznání tohoto úmyslu dlužníka a šlo o "náležitou pečlivost". Vynaložení náležité pečlivosti přepokládá, že osoba dlužníkovi blízká vykonala s ohledem na okolnosti případu a s přihlédnutím k obsahu právního úkonu dlužníka takovou činnost (aktivitu), aby úmysl dlužníka zkrátit věřitele, který tu v době odporovaného právního úkonu objektivně vzato musel být, z jejích výsledků poznala (tj. aby se o tomto úmyslu dozvěděla). Uvedené platí i v případě, že dlužník uzavřením odporované smlouvy nebo učiněním odporovaného právního úkonu v její prospěch plní svou "morální" nebo právní povinnost (ze zákona, smlouvy nebo z jiného právního důvodu) [srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23.5.2001 sp. zn. 21 Cdo 1912/2000, uveřejněný pod č. 35 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 2002].

V projednávané věci - jak bylo soudy zjištěno - jsou žalovaní rodiči dlužníka J. Š. ml; darovací smlouva ze dne 3.7.1997 tedy představuje právní úkon, k němuž došlo mezi dlužníkem a osobami jemu blízkými. Odvolací soud tedy při svém rozhodování vycházel ze správného právního názoru, že žalovaní se mohli ubránit odpůrčí žalobě, jen kdyby v řízení před soudy tvrdili a prokázali, že úmysl dlužníka zkrátit odporovaným právním úkonem věřitele nemohli i při náležité pečlivosti poznat.

Dovolací soud souhlasí rovněž s právním názorem odvolacího soudu, že darovací smlouva ze dne 3.7.1997 je vůči žalobkyni právně neúčinná v celém rozsahu.

J. Š. ml. a S. Š. měli - jak soudy zjistily - v době, kdy uzavírali se žalovanými darovací smlouvu, předmětné nemovitosti ve svém bezpodílovém spoluvlastnictví. Nemohly být - jak mylně dovodil odvolací soud - součástí jejich společného jmění; institut společného jmění manželů se totiž stal součástí českého právního řádu s účinností až od 1.8.1998 (srov. čl. II body 4 až 8, čl. VIII body 2 a 5 a čl. IX zákona č. 91/1998 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, a o změně a doplnění dalších zákonů).

Podle ustanovení § 147 občanského zákoníku ve znění účinném do 31.7.1998 pohledávka věřitele jen jednoho z manželů, která vznikla za trvání manželství, může být při výkonu rozhodnutí uspokojena i z majetku patřícího do bezpodílového spoluvlastnictví manželů. To neplatí, jde-li o pohledávku věřitele jednoho z manželů, kteří se dohodli podle ustanovení § 143a, pokud tato pohledávka vznikla při používání majetku, který nepatří do bezpodílového spoluvlastnictví manželů.

Odpůrčí žaloba je - jak uvedeno již výše - právním prostředkem sloužícím k uspokojení vymahatelné pohledávky věřitele v řízení o výkon rozhodnutí (exekučním řízení), a to postižením věcí, práv nebo jiných majetkových hodnot, které odporovaným právním úkonem ušly z dlužníkova majetku. Byla-li věc v bezpodílovém spoluvlastnictví dlužníka a jeho manžela a bylo-li možné podle ustanovení § 147 občanského zákoníku ve znění účinném do 31.7.1998 uspokojit pohledávku věřitele za dlužníkem z majetku patřícího do bezpodílového spoluvlastnictví manželů, vyplývá z účelu a smyslu odpůrčí žaloby, že při splnění předpokladů uvedených v ustanovení § 42a obč. zák. je odporovatelným též takový právní úkon, kterým věc ušla z bezpodílového spoluvlastnictví dlužníka a jeho manžela. Skutečnost, že věřitel nemá za manželem dlužníka vymahatelnou pohledávku, je zde sama o sobě nerozhodná.

V projednávané věci - jak bylo soudy zjištěno - se mohla žalobkyně uspokojit z předmětných nemovitostí, i když měla vymahatelnou pohledávku jen za dlužníkem J. Š. ml., neboť šlo o pohledávku, která nepochybně vznikla za trvání jeho manželství se S. Š.; výjimka vyplývající z ustanovení § 147 odst.2 občanského zákoníku ve znění účinném do 31.7.1998 nebyla za řízení zjištěna a ani tvrzena. Odvolací soud tedy správně dovodil, že darovací smlouva ze dne 3.7.1997 je vůči žalobkyni neúčinná v celém rozsahu bez ohledu na to, že žalobkyně neměla vůči S. Š. vymahatelnou pohledávku; okolnost, že předmětné nemovitosti mylně považoval za součást společného jmění J. Š. ml. a S. Š., neměla na správnost uvedeného závěru vliv.

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu je z hlediska uplatněného dovolacího důvodu podle ustanovení § 241 odst.3 písm.d) o.s.ř. správný. Protože nebylo zjištěno (a ani dovolateli tvrzeno), že by rozsudek odvolacího soudu byl postižen některou z vad uvedených v ustanovení § 237 odst. 1 o.s.ř., a protože zjištěna nebyla ani jiná vada řízení, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud České republiky dovolání žalovaných podle ustanovení § 243b odst. 1 části věty před středníkem o.s.ř. zamítl.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Doručování
- Zastoupení
- Zánik závazku
- Zadržovací právo
- Insolvenční řízení (exkluzivně pro předplatitele)
- Nemajetková újma, nutná obrana (exkluzivně pro předplatitele)
- Nepoctivý záměr (exkluzivně pro předplatitele)
- Zemědělská půda
- Zastoupení
- Veřejné zakázky
- Vázanost rozhodnutím soudu